

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

КИСЕЛЬОВ ОЛЕКСАНДР ОЛЕГОВИЧ

УДК 343.13

**ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО
ПРОВАДЖЕННЯ В УМОВАХ ОСОБЛИВОГО ПЕРІОДУ,
НАДЗВИЧАЙНОГО ТА ВОЄННОГО СТАНІВ**

12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Дніпро – 2022

Дисертацією є рукопис

Робота виконана у Науково-дослідному інституті публічного права.

Науковий керівник –

доктор юридичних наук, професор

Власова Ганна Петрівна,

Київський університет імені Бориса Грінченка,

завідувач кафедри публічного права

факультету права та міжнародних відносин.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Тарасенко Олег Сергійович,

Національна академія внутрішніх справ,

професор кафедри оперативно-розшукової діяльності;

кандидат юридичних наук

Гуріна Дарія Петрівна,

Державний науково-дослідний

експертно-криміналістичний центр МВС України,

заступник завідувача лабораторії з навчальної та наукової роботи.

Захист відбудеться 23 грудня 2022 року о 09-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 08.727.02 Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ за адресою: 49000, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26.

З дисертацією можна ознайомитись у загальній бібліотеці Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26).

Автореферат розіслано 22 листопада 2022 року.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради
В.С. Березняк**

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Починаючи із 2014 року події на території України існують і до сьогодні і наразі: окупація окремих територій України, збройний конфлікт у Донецькій та Луганській областях, COVID-19, надзвичайний та воєнний стани, що є великою загрозою для нації, стали вимушеними причинами глобальних змін у всіх сферах життя людей. Статтею 3 Конституції України зазначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Ця ж теза втілена і в Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України № 392/2020 від 14.09.2020 року. Зазначені чинники вимагають наукового дослідження нагальних питань, а в сьогоднішніх реаліях вимагають від державних органів, СБУ, Збройних Сил України, Національної гвардії України, ТРО і багатьох інших швидкого реагування, чітко злагодженої роботи щодо боротьби зі злочинністю.

Дослідженню проблем кримінального провадження, пов'язаних із особливим періодом, надзвичайними ситуаціями, надзвичайним та воєнним станом, присвятили свої праці такі вчені, як: О. Андрушко, В. Вапнярчук, Г. Власова, І. Гловюк, Ю. Грошевий, В. Гринюк, О. Капліна, О. Кучинська, Л. Лобойко, Т. Лоскутов, В. Попелюшко, С. Смоков, О. Татаров, О. Тітко, О. Тарасенко, Г. Тетерятник, В. Трофименко, Ю. Полянський, Д. Сергеева, Л. Удалова, В. Фаринник, О. Шило, Р. Авраменко С. Албул, А. Безносюк, Г. Вишня, К. Волкова, А. Волобуєв, М. Григор'єв, Д. Гуріна, А. Каткова, Д. Коваль, С. Кудінов, О. Лазукова, М. Лисенко, О. Мілевський, О. Одерій, І. Рогатюк, М. Савчук, М. Туркот, Д. Цехан, М. Цуцкірідзе, І. Цюприк, О. Шкітов, М. Янковий та ін.

Враховуючи те, що тема достатньо нова і буде актуальною ще кілька, а, можливо, й десятки років, варто звернути особливу увагу на працю молоді дослідниці Г. Тетерятник «Кримінальне провадження в умовах надзвичайних правових режимів: теоретико-методологічні та праксеологічні основи» (2021 р.), в якій викладено комплексний аналіз теоретико-методологічних засад, правового регулювання та праксеологічних основ кримінального провадження в умовах надзвичайних правових режимів.

Динаміка скоєння нових видів кримінальних правопорушень у певні періоди, що пов'язані з провадженнями в умовах особливого періоду, надзвичайного та воєнного станів, свідчить, що зазначеній проблематиці не приділяється належної уваги. Це, у свою чергу, обумовлено тим, що наша країна, починаючи з 2014 року, постійно мала готуватися до вимушених першочергових дій, пов'язаних із захистом своєї територіальної цілісності.

Тому в сучасних умовах ефективність органів досудового розслідування щодо виявлення, розкриття, розслідування й запобігання злочинам не повинна обмежуватися лише взаємодією Національної поліції з іншими підрозділами

МВС, а їй належно узгоджуватися з діяльністю органів НАБУ, ДБР, СБУ, прокуратурою та іншими органами. На сьогодні необхідне вдосконалення «взаємодії» між усіма правоохоронними та контролюючими органами. Робота в цьому напрямку повинна розглядатися як одне з пріоритетних завдань державних органів у теперішній час і на перспективу.

У вітчизняній науковій літературі питання особливостей здійснення кримінального провадження в умовах особливого періоду, надзвичайного та воєнного станів не були предметом окремого наукового дослідження. Нині нагальною є потреба в комплексному висвітленні цієї тематики в контексті правових реалій, особливостей розслідування злочинів за сучасних умов, що враховуватиме різноманіття галузей знань, використання яких є необхідним під час кримінального провадження. Викладені обставини свідчать про актуальність обраної теми дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження відповідає Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2015, ґрунтується на положеннях Концепції реформування кримінальної юстиції України, затвердженої Указом Президента України від 8 квітня 2008 р. № 311/2008, Концепції вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів, затвердженої Указом Президента України від 10 травня 2006 р. № 361/2006, Плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на 2021-2023 роки, схваленого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 червня 2020 року № 756-р, Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки, затвердженої Указом Президента України від 11 червня 2021 р. № 231/2021, та темі науково-дослідницької роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0115U005495), узгоджується з Пріоритетними напрямками розвитку науки і техніки на період до 2020 року, затвердженими Законом України від 9 вересня 2010 р. № 2519-VI, та спрямоване на виконання Плану заходів з виконання обов'язків та зобов'язань України, що впливають з її членства в Раді Європи, затвердженого Указом Президента України від 12 січня 2011 р. № 24/2011.

Мета і задачі дослідження. *Мета* роботи полягає у формуванні теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо особливостей кримінального провадження в умовах особливого періоду, надзвичайного та воєнного станів.

Для досягнення поставленої мети необхідно було виконати такі *задачі*:

- визначити основні поняття та термін, пов'язані з особливим періодом, надзвичайними ситуаціями, надзвичайним та воєнним станом;
- з'ясувати стан та методологію наукових досліджень щодо здійснення

кримінального провадження, які пов'язані з особливим періодом, надзвичайними ситуаціями, надзвичайним та воєнним станом;

- розкрити проблему взаємодії правоохоронних та інших органів, які здійснюють розслідування кримінальних правопорушень, скоєних під час дії особливого періоду, наявності надзвичайних ситуацій, надзвичайного та воєнного станом;

- висвітлити особливості здійснення досудового розслідування кримінального провадження в умовах особливого періоду, надзвичайного та воєнного станів;

- виокремити організаційно-тактичні особливості проведення деяких слідчих (розшукових) дій особливого періоду, надзвичайного та воєнного станів;

- визначити напрями вдосконалення використання спеціальних знань під час дії особливого періоду, надзвичайного та воєнного станів;

- з'ясувати механізм відшкодування за допомогою міжнародних правових інституцій збитків, завданих внаслідок збройних конфліктів;

- проаналізувати можливість створення Спеціального трибуналу та Міжнародного кримінального суду в Україні;

- вивчити та систематизувати практику розслідувань кримінальних правопорушень за міжнародними протоколами.

Об'єкт дослідження – кримінально-процесуальні відносини, що виникають у процесі кримінального провадження в умовах особливого періоду, надзвичайного та воєнного станів.

Предмет дослідження – особливості здійснення кримінального провадження в умовах особливого періоду, надзвичайного та воєнного станів.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети в роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи, які надали змогу найбільш оптимально врахувати специфіку об'єкта і предмета дослідження, зокрема: *методи формальної логіки* (аналіз, синтез, дедукція, індукція, аналогія, абстрагування) – для детального з'ясування змісту розглядуваних питань (у всіх розділах дисертації); *спеціально-правові методи*, передусім *порівняльно-правовий* – під час аналізу норм матеріального та процесуального права, наукових категорій, визначень та підходів (у всіх розділах дисертації); *історико-правовий* – у межах тлумачення крізь призму наукових поглядів і положень чинного законодавства основних термінів, що використані в дисертації, (підрозділи 1.1-1.3); *системно-структурний* – для формулювання організаційно-тактичних завдань в процесі проведення слідчих (розшукових) дій та використання спеціальних знань під час проведення слідчого експерименту (розділ 2); *метод системного аналізу* – у контексті визначення напрямів діяльності стосовно вдосконалення механізму відшкодування шкоди та можливості створення судових інституцій (розділ 3); *статистичний* – задля підтвердження теоретичних висновків даними державної та відомчої

статистики, узагальнення результатів вивчення емпіричних джерел (у всіх розділах дисертації); *соціологічний* – у межах підтвердження наукових висновків даними анкетування слідчих, інспекторів-криміналістів Національної поліції України та експертів Експертної служби МВС України (у всіх розділах дисертації).

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні й аналітичні матеріали МВС України, Національної поліції України, Експертної служби МВС України, Генеральної прокуратури України за 2017 – шість місяців 2022 року; дані, отримані в результаті вивчення 128-и кримінальних проваджень, результати анкетувань 144-х слідчих, 60-и інспекторів-криміналістів Національної поліції України та 106-и судових експертів Експертної служби МВС України (Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Київська, Харківська, Хмельницька й Черкаська області та м. Київ).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим монографічним дослідженням, у якому комплексно висвітлено теоретичні положення та розроблено практичні рекомендації щодо особливостей здійснення кримінального провадження в умовах особливого періоду, надзвичайного та воєнного станів, сформульовано низку положень, висновків і рекомендацій, що мають наукову новизну, зокрема:

вперше:

– запропоновано алгоритм збирання доказів (метаданих) здійснення кримінального провадження, які пов'язані з особливим періодом, надзвичайними ситуаціями, надзвичайним та воєнним станом;

– обґрунтовано необхідність законодавчого тлумачення терміна «спеціальні знання і навички застосування технічних та інших засобів», що потребує розширення, та запропоновано доповнити це визначення, виклавши ч. 1 ст. 71 КПК України в такій редакції: «спеціалістом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями та навичками»;

– запропоновано створення спеціального процесуального механізму, зокрема: процедура перехідного правосуддя – це процедура, яка дозволить встановлювати юридичні факти, які були вчинені військовослужбовцями рф під час воєнної агресії проти України;

удосконалено:

– рекомендації щодо взаємодії правоохоронних органів у кримінальному провадженні, які пов'язані з особливим періодом, надзвичайними ситуаціями, надзвичайним та воєнним станом, та необхідності створення спільного міжвідомчого наказу;

– теоретичну модель щодо можливості імплементації в національне законодавство світових практик розслідування кримінальних правопорушень за міжнародними протоколами;

набуло подальшого розвитку:

– наукові положення щодо стану досліджень з питань кримінального провадження, пов'язаних із особливим періодом, надзвичайними ситуаціями, надзвичайним та воєнним станом;

– поняття й терміни, пов'язані з особливим періодом, надзвичайними ситуаціями, надзвичайним та воєнним станом, а також здійснено класифікацію надзвичайних станів;

– практичні положення щодо можливості відшкодування за допомогою міжнародних правових інституцій збитків унаслідок збройних конфліктів;

– наукові ідеї щодо можливості створення Спеціального трибуналу та Міжнародного кримінального суду в Україні.

Особистий внесок здобувача. Роботу виконано дисертантом самостійно. Положення та висновки, що викладені в дисертації та становлять її наукову новизну, розроблені автором особисто. У співавторстві із Г. Власовою опубліковано тези «Надзвичайний та воєнний стан: особливості правозастосування», в яких дисертанту належить авторство щодо дослідження джерел та розвитку в сучасних умовах нового процесуального законодавства. Наукові ідеї та розробки, що належать співавторам, у дисертації не використовувалися.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені й аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації впроваджено та може бути використано в:

– *законотворчій діяльності* – для внесення змін і доповнень до КПК України з метою вдосконалення кримінальної процесуальної регламентації використання спеціальних знань (довідка депутата Верховної Ради України від 1 липня 2021 року);

– *правозастосовній діяльності* – для вдосконалення досудового розслідування шляхом здійснення слідчих (розшукових) дій та використання спеціальних знань під час здійснення досудового розслідування (акт впровадження Головного слідчого управління СБУ від 13 червня 2021 року; Національної поліції України в Одеській області від 30 вересня 2021 року);

– *освітньому процесі* – під час викладання навчальних дисциплін «Криміналістика», «Розслідування окремих видів злочинів», підготовки навчально-методичних праць (акт впровадження Донецького державного університету внутрішніх справ від 30 листопада 2021 року, акт впровадження ПВНЗ «Європейський університет», Національної академії внутрішніх справ від 21 жовтня 2022 року);

– *науково-дослідній діяльності* – для подальших досліджень питань кримінального провадження, які пов'язані з особливим періодом, надзвичайними ситуаціями, надзвичайним та воєнним станом (акт впровадження Луганського державного університету внутрішніх справ від 22 листопада 2021 року).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дослідження оприлюднено в семи доповідях і виступах на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: II Міжнародна науково-практична конференція, присвячена Дню науки України (м. Київ, 19-20 травня 2017 р.); III Міжнародна науково-практична конференція, присвячена Дню науки України (м. Київ, 18-19 травня 2018 р.); Актуальні проблеми правової науки в сучасних умовах (м. Кривий Ріг, 16 травня 2019 р.); Проблемні питання, досягнення та інновації фундаментальних та прикладних досліджень (м. Київ, Україна, 9–10 лютого 2019 р.); Виклики сучасності та наукові підходи до їх вирішення (м. Київ, 12–13 серпня 2020 р.); Перспективні напрямки розвитку юридичної науки у 21-му сторіччі (м. Київ, 14–15 червня 2022 р.) V Наукові розвідки з актуальних проблем публічного та приватного права (м. Київ, 20 травня 2022 року).

Публікації. Основні положення та висновки, що сформульовані в дисертації, відображено в дванадцяти наукових публікаціях, чотири з яких – статті у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, одна – стаття в зарубіжному науковому виданні, сім – тез наукових доповідей, опублікованих за результатами участі в міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з основної частини (вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків), списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 211 сторінок, із яких 152 сторінки основного тексту. Список використаних джерел налічує 218 найменувань і займає 25 сторінок, додатки викладено на 21-й сторінці.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, висвітлено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету й задачі, об'єкт і предмет дослідження, охарактеризовано методи; окреслено наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, особистий внесок здобувача; надано відомості про апробацію та публікації результатів дослідження.

Розділ 1 «Загальні поняття та положення, що стосуються кримінального провадження у мовах особливого періоду та надзвичайного та воєнного станів» містить три підрозділи та формує теоретико-методологічне підґрунтя роботи.

У підрозділі 1.1 *«Поняття та визначення термінів, які пов'язані з особливим періодом, надзвичайними ситуаціями, надзвичайним та воєнним станом»* проаналізовано основні поняття та визначення термінів, які пов'язані

з особливим періодом, надзвичайними ситуаціями, надзвичайним та воєнним станом, як от: «особливий період», «надзвичайна ситуація», надзвичайний стан», «воєнний стан», «військові кримінальні правопорушення», «воєнні правопорушення». Виокремлено надзвичайні ситуації техногенного характеру, природного характеру, соціально-політичного характеру, воєнного характеру, також здійснено їх класифікацію за певними критеріями, такими як: кількість жертв, масштаби, за характером походження подій.

Досліджено нормативне регулювання питань, пов'язаних із появою та поширенням COVID-19, а також із встановленням режиму надзвичайної ситуації та запровадженням карантину на території України. Для досудового розслідування постали нові виклики і ми виділили їх у позитивному плані: електронне судочинство, можливість дистанційної участі в судових засіданнях, електронні цифрові докази та ін.

Після епідемії COVID-19 перед Україною постали нові виклики, які пов'язані із вторгненням Росії на територію України. Верховна Рада України підтримала запровадження надзвичайного стану і відповідно умов настання особливого порядку та надання спеціальних повноважень: загроза застосування засобів ураження, в тому числі ракетних військ та артилерії, реактивних систем залпового вогню та авіації; загроза здійснення терористичних актів і диверсій; рух військових колон; проведення заходів щодо пошуку та знищення диверсійно-розвідувальних сил (груп) (далі – ДРС та ДРГ) противника; проведення заходів розмінування місцевості та об'єктів; проведення заходів бойової та оперативної підготовки; проведення заходів оперативно-розшукової роботи; виникнення надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру; перевірка готовності сил і засобів об'єднаних сил до виконання завдань за призначенням; забезпечення безпеки переміщення та перебування вищого військово-політичного керівництва держави, представників держав-партнерів.

У підрозділі 1.2 *«Стан та методологія наукових досліджень щодо здійснення кримінального провадження, які пов'язані з особливим періодом, надзвичайними ситуаціями, надзвичайним та воєнним станом»* наголошено, що вагомий внесок у розвиток науки кримінального процесу і криміналістики з позиції здійснення досудового розслідування, зробили такі вчені: Ю. Алєнін, В. Басаєв, В. Галаган, І. Головюк, В. Гончаренко, Г. Власова, Н. Клименко, В. Коваленко, П. Кравчук, В. Крутов, Л. Лобойко, Є. Лук'янчиков, В. Малярєнко, О. Мотлях, В. Назаров, Д. Никифорчук, В. Нор, О. Пашинін, С. Слінько, В. Стратонов, О. Тарасенко, Г. Тетерятник, О. Татаров, В. Тертишник, Л. Удалова, П. Цимбал, Ю. Черноус, В. Шепітько та ін. Загальні положення досудового провадження стали предметом наукового пошуку Ю. Бражника, О. Вакуліка, В. Павловського, Ж. Рибалко, О. Трофімцевої.

Автором опрацьовано наукові праці заявленої проблематики, зокрема: монографічне дослідження Г. Тетерятник «Кримінальне провадження в умовах

надзвичайних правових режимів: теоретико-методологічні та праксеологічні основи» (2021 рік), в якій комплексно досліджено теоретико-методологічні засади, правове регулювання та праксеологічні основи кримінального провадження в умовах надзвичайних правових режимів; наукова праця О. Лазукової «Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення Антитерористичної операції» (Харків, 2018 р.) щодо особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або в районі проведення антитерористичної операції, розробки нормативної моделі досудового розслідування в умовах надзвичайних правових режимів; а також наукові праці О. Сачка «Забезпечення верховенства права при застосуванні особливих форм, порядків та режимів кримінального провадження» (2019 р.), І. Рогатюк «Теоретичні, правові та праксеологічні основи кримінальної процесуальної діяльності прокурора у досудовому розслідуванні» (2018 р.), М. Дударця «Розслідування створення непередбачених законом воєнізованих або збройних формувань» (2019 р.) та ін.

Попри напрацювання науковців, аргументовано, що здійснення кримінальних проваджень, які пов'язані з особливим періодом, надзвичайними ситуаціями, надзвичайним та воєнним станом, залишаються недостатньо висвітленими, оскільки перебувають на даний час у динаміці.

Констатовано, що методологія дослідження здійснення кримінального провадження в умовах особливого періоду, надзвичайного та воєнного станів включає в себе комплекс методів, принципів, методик, способів дослідницької діяльності в цій галузі, в основу якого покладено діалектичний метод пізнання процесів та явищ у взаємозв'язку та взаємодії, головними принципами якого є комплексність та системність. Власне процедура та методи, що використовуються при здійсненні кримінального провадження у мовах особливого періоду, надзвичайного та воєнного станів, визначаються передусім залежно від етапу його проведення.

У підрозділі 1.3 «Проблеми взаємодії правоохоронних та інших органів, які здійснюють розслідування кримінальних правопорушень, скоєних під час дії особливого періоду, наявності надзвичайних ситуацій, надзвичайного та воєнного стану» з'ясовано співвідношення понять «взаємодія» і «узгоджені дії» як загального й окремого. Встановлено, що правильна організація взаємодії відповідних правоохоронних, державних органів та всіх інших суб'єктів, які беруть участь у розслідуванні кримінальних правопорушень або інших заходах, відіграють важливу роль у здійсненні кримінального судочинства. Динаміка скоєння відносно нових видів кримінальних правопорушень у певні особливі періоди, а в даному випадку, що пов'язані із провадженнями в умовах особливого періоду, надзвичайного та воєнного станів, ще недостатньо висвітлена у кримінальному процесуальному законодавстві. Це, зі свого боку, обумовлено тим, що наша країна, починаючи з

2014 року, постійно була змушена готуватися до першочергових дій, пов'язаних із збереженням своєї територіальної цілісності.

Констатовано, що ефективність діяльності суб'єктів кримінального провадження щодо виявлення, розкриття, розслідування й запобігання злочинам повинна не лише обмежуватися взаємодією Національної поліції з іншими підрозділами МВС, а й належно узгоджуватися з діяльністю органів НАБУ, ДБР, СБУ, прокуратурою, Міністерством оборони, Збройних Сил України та іншими державними органами. З метою ефективної координації роботи органів досудового розслідування та прокуратури щодо розслідування воєнних злочинів, запропоновано алгоритм, що включає в себе низку організаційно-практичних заходів, зокрема процесуального й практичного характеру. Наголошено на необхідності удосконалення взаємодії між усіма правоохоронними та контролюючими органами. Зазначено, що робота у цьому напрямку повинна розглядатися як одне з пріоритетних завдань державних органів у даний час і на перспективу.

Розділ 2 «Особливості кримінального провадження в умовах особливого періоду, надзвичайного та воєнного станів на різних етапах кримінального процесу» містить три підрозділи, у яких відсвітлено особливості здійснення досудового розслідування кримінального провадження у мовах особливого періоду, надзвичайного та воєнного станів, розкрито тактичні особливості проведення деяких слідчих розшукових із залученням відповідних спеціалістів.

У підрозділі 2.1 *«Особливості здійснення досудового розслідування кримінального провадження в умовах особливого періоду, надзвичайного та воєнного станів»* констатовано, що наразі остаточна кількість кримінальних правопорушень, скоєних під час воєнної агресії РФ невідома, оскільки статистика постійно зростає. Можна лише припустити, що існуючі обмеження воєнного стану не завжди надають можливість провести об'єктивне досудове розслідування, зокрема слідчі (розшукові) дії. Хоча ми впевнені, що правоохоронні органи, попри складну ситуацію, докладають чимало зусиль задля ефективного фіксування фактів та подальшого здійснення досудового розслідування.

Незважаючи на складну ситуацію та враховуючи виклики сьогодення, опрацьовано до КПК України зміни, які стосуються такого: підслідності, створення міжвідомчих слідчих груп в умовах воєнного стану, початкового моменту строку, відновлення процесуального строку, загального порядку проведення слідчих дій, підстав для зупинення, затримання особи без ухвали слідчого судді, суду чи постанови керівника органу прокуратури, можливість дистанційної участі захисника під час проведення окремої процесуальної дії тощо.

Зазначено, що існують проблеми, з якими стикаються органи досудового розслідування, пов'язані із збиранням доказів, таких як: неможливість

вitreбування необхідних речей та документів, проведення слідчих (розшукових) дій внаслідок замінування окремих територій; невизнання особами, які захопили органи державної влади, установи та організації, юрисдикції органів державної влади України.

Наголошено на доцільності створення спеціального процесуального механізму-процедури перехідного правосуддя, який дозволить встановлювати юридичні факти, вчинені військовослужбовцями РФ в ході військової агресії проти України: скоєні кримінальні правопорушення щодо таких осіб, визнання їх потерпілими, визначення фактичного розміру заподіяної шкоди. Висловлено думку, що тут, ймовірно, буде велика кількість кримінальних проваджень із відповідними цивільними позовами (в рамках кримінального провадження), тому доцільним було б особливо ретельно під час судового розгляду приділяти увагу допиту свідка або потерпілого в суді під час досудового розслідування (ст. 225 КПК України).

У підрозділі 2.2 *«Особливості проведення деяких слідчих (розшукових) дій особливого періоду, надзвичайного та воєнного станів»* звернуто увагу на особливе значення вдосконалення існуючих та розробки нових організаційно-тактичних заходів, психологічних прийомів, що застосовуються під час проведення слідчих (розшукових) дій. Наголошено на тому, що слідчі (розшукові) дії, враховуючи їх проведення під час особливого періоду, надзвичайного та воєнного станів, не повинні суттєво обмежувати права і законні інтереси учасників кримінального провадження, а, навпаки, бути чітко закріплені у відповідних нормативно-правових актах, щоб виключити порушення норм кримінального процесуального законодавства та підміну понять, пов'язаних із їх практичною реалізацією. Доведено, що це стосується проведення тих слідчих (розшукових) дій, які суттєво обмежують права та свободи особи.

Запропоновано тактику проведення окремих слідчих (розшукових) дій та механізм їх проведення на стадії досудового провадження слідчим, прокурором у випадку тимчасового обмеження процесуальних прав та свобод учасників процесу, які проводяться на підставі ухвали слідчого судді. Констатовано, що окремі слідчі (розшукові) дії, суто із тактичної точки зору, повинні проводитись без надмірного емоційного стану з боку працівників правоохоронних органів, щоб уникнути подвійного трактування або визнання первинних доказів як очевидно неприпустимими.

У підрозділі 2.3 *«Використання спеціальних знань під час дії особливого періоду, надзвичайного та воєнного станів»* визначено, що основною формою фіксації слідчих (розшукових) дій є протокол і додатки до нього, у яких фіксують використання спеціальних знань й отримані результати.

Наголошено, що в діяльності органів досудового розслідування мають місце деякі труднощі з процесуальним оформленням залучення певних спеціалістів. Зокрема, проведення таких дій, як зняття інформації з

транспортних телекомунікаційних мереж (ст. 263 КПК) та з електронних інформаційних систем (ст. 264 КПК), здійснення аудіо-, відеоконтролю особи (ст. 260 КПК), місця (ст. 270 КПК) тощо неможливе без застосування технічних засобів і залучення відповідних обізнаних осіб.

Зазначено, що КПК України не передбачено виконання певних технічних операцій, хоча в багатьох випадках такою особою є спеціаліст (п. 6 ст. 246 КПК України), але навіть у цьому випадку відсутня бланкетна норма. Запропоновано внести зміни до ч. 2 ст. 71 КПК України, чим передбачити участь спеціаліста у проведенні таких дій, крім перелічених у ній процесуальних осіб, ще й «інших».

Збирання процесуальних доказів передбачає проведення значної кількості судових експертиз із розслідування величезної кількості кримінальних правопорушень, серед яких: знищення об'єктів інфраструктури, житлових будинків, масові вбивства мирних людей, мародерство, гвалтування жінок і дітей тощо. Встановлено, що завдання, які вирішуються завдяки проведенню різних видів судових експертиз, ще раз підтверджують тезу про те, що судові експертизи відіграють важливу роль у розслідуванні воєнних злочинів, але в умовах воєнного стану в Україні отримання висновку експерта вкрай ускладнено, про що зазначають 64 % опитаних респондентів. Запропоновано такі шляхи вирішення цієї проблеми: надання права сторонам кримінального провадження, потерпілому і суду обирати найбільш кваліфікованого (державного або приватного) експерта; впровадження інноваційних технологій у процес збирання, дослідження, оцінки та використання доказів у кримінальному провадженні; мінімізація суб'єктивізму експерта під час проведення досліджень; запровадження санкцій до судового експерта.

Розділ 3 «Міжнародний досвід щодо забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах особливого періоду, надзвичайного та воєнного станів» охоплює три підрозділи стосовно використання та формування перспективних напрямів удосконалення розслідування кримінальних правопорушень в умовах особливого періоду, надзвичайного та воєнного станів.

У підрозділі 3.1 *«Захист та відшкодування за допомогою міжнародних правових інституцій збитків жертвам війни та збройних конфліктів в контексті війни РФ проти України»* встановлено, що кількість людей, які стали жертвами міжнародних злочинів та грубих порушень прав людини, складно оцінити. Наголошено на тому, що міжнародні злочини, вчинені під час цього збройного конфлікту, мають бути переслідувані в рамках усіх можливих юрисдикцій, як національних, так і міжнародних (Міжнародний кримінальний суд, Спеціальний трибунал щодо злочину агресії проти України), а жертвам цієї війни має бути надано правовий захист і відшкодовано завдані збитки.

З'ясовано, що за відсутності в уніфікованих міжнародних документах

інструментів та механізмів відшкодування шкоди такій великій кількості потерпілих, кожна галузь має різне (відмінне) визначення статусу жертв; в міжнародному гуманітарному праві не існує норми або процедури, спрямованої на безпосереднє відшкодування збитків жертвам збройних конфліктів (за винятком кількох за спеціальними механізмами ad hoc.) Лише декілька з них мають постійно діючі репаративні механізми з обмеженою компетенцією: юрисдикція ЄСПЛ обмежена виходом росії з ЄКПЛ, а Міжнародний кримінальний суд може відшкодувати збитки лише жертвам злочинів, скоєних особами, визнаними винними. Обґрунтовано, що звернення до ЄСПЛ, наразі є роботою на перспективу, але вже на сьогодні потрібно формувати належну доказову базу, заповнення формуляру заяви до Європейського суду з прав людини, надіслання заповненого формуляру заяви разом із доданими доказами на офіційну поштову адресу, зазначеної на офіційному сайті ЄСПЛ.

У підрозділі 3.2 *«Створення Спеціального трибуналу щодо злочинів агресії рф проти України та Міжнародного кримінального суду»* визначено, що існує два способи заснування міжнародного кримінального суду або трибуналу: він може бути створений безпосередньо на основі джерела міжнародного права або він може бути створений на основі повноважень, отриманих від джерела міжнародного права. Констатовано, що наразі в світі немає міжнародного суду або трибуналу, який міг би судити вище політичне та військове керівництво рф за вчинення злочину агресії проти України, тому влада України розпочала роботу над створенням Спеціального міжнародного трибуналу. Перевага таких трибуналів полягає в тому, що вони надають можливість притягнути до відповідальності більшу кількість людей. Тобто навіть якщо Міжнародний кримінальний суд відкриє провадження щодо ситуації в Україні, то в результаті ми отримаємо лише кількох засуджених осіб. Зазначено, що національні суди України ще не готові розглядати злочини, пов'язані з конфліктом, оскільки головним недоліком роботи правоохоронних органів є те, що повідомлення про підозру в межах розслідування злочинів, пов'язаних із конфліктом, не перетворюються на значущі обвинувальні акти, а також недоліком відсутність військових судів в Україні тощо. Висловлено тезу, що для того, щоб запрацював Міжнародний кримінальний суд Україна має ратифікувати Римський статут.

У підрозділі 3.3 *«Міжнародні практики розслідувань за міжнародними протоколами та кодексом Мурад»* доведено, на правоохоронні органи покладено завдання щодо юридичного та морального забезпечення відповідно до міжнародних стандартів ефективного розслідування злочинів сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, а також надавати юридичну та психологічну підтримку постраждалим протягом судового процесу. Зазначено, що в системі правосуддя діє значна кількість структур, зокрема: МВС, СБУ, Комітет Верховної Ради з питань прав людини, деокупації та реінтеграції

тимчасово окупованих територій, національних меншин і міжнаціональних відносин, Секторальна робоча група «Гендерна рівність», Фонд ООН у галузі народонаселення, Урядовий уповноважений з питань гендерної політики, МОЗ, Мінсоцполітики, Представництво Міжнародної організації з міграції в Україні, Міністерство з питань реінтеграції та парламентська Тимчасова слідча комісія щодо розслідування сексуального насильства, вчиненого внаслідок агресії Російської Федерації, які створюють можливості для того, щоб покращувати допомогу та сприяти комплексній підтримці потерпілих, а також притягненню винних до відповідальності.

Наголошено на тому, що в деяких органах має місце дублювання функцій, що фактично створює перешкоди для доступу потерпілих до підтримки. Тому перенаправлення потерпілих для отримання підтримки, міжсекторальна координація та співпраця для уникнення конкуренції (Кодекс Мурад, принцип 5.7) сприяє запобіганню подальшій шкоді, витоку даних про постраждалих, а також негативного впливу на їхні права через множинність залучених суб'єктів, що важливою складовою у сфері протидії сексуальному насильству.

ВИСНОВКИ

У дисертації розроблено й обґрунтовано концептуальні теоретичні засади та практичні рекомендації щодо особливостей кримінального провадження, пов'язаних із особливим періодом, надзвичайними ситуаціями, надзвичайним та воєнним станом. За результатами здійсненого дослідження сформульовано такі висновки.

1. Визначено поняття «особливого періоду», під яким розуміється унормована, з урахуванням мети та завдань законів, які вони переслідують, що відзначається специфікою унормуванням відповідно до конкретних суспільних правовідносин та правової ситуації. Визначено, що слідча та судова практика стикнулася з чималими проблемами: 1) відкритими є питання щодо виникнення кримінальних правовідносин (вчинення військового злочину в умовах особливого періоду), які зумовлені часовими межами дії особливого періоду; 2) з оголошенням у рф часткової мобілізації та дії так званих «хвиль» мобілізації дисбалансом постало визначеність завершення особливого періоду в разі закінчення строку мобілізації, на який вона була оголошена за відсутності рішення про демобілізацію; 3) дискусійним є питання щодо застосування зворотної дії закону в разі завершення особливого періоду як зміни закону, що пом'якшує чи скасовує відповідальність.

У дисертаційному дослідженні визначено умови настання особливого порядку та надання спеціальних повноважень, зазначено основні відмінності режиму АТО від ООС. Здійснено класифікацію «надзвичайних ситуацій» за

такими критеріями:

- за кількістю жертв (кількістю людей): індивідуальні надзвичайні ситуації; надзвичайні ситуації рівня мікроколективу; надзвичайні ситуації рівня колективу; надзвичайні ситуації рівня макроколективу; надзвичайні ситуації для населення країни; надзвичайні ситуації для жителів континенту; надзвичайні ситуації для всього людства;

- за масштабом: локальні, місцеві, регіональні, загальнодержавні (національні), континентальні; глобальні;

- за характером походження подій: техногенного, природного, соціально-політичного, військового характеру;

- залежно від небезпек: біологічна небезпека, хімічна небезпека, вибухопожежна небезпека, радіаційна небезпека.

2. Констатовано, що здійснення кримінального провадження, пов'язаного з особливим періодом, надзвичайними ситуаціями, надзвичайним та воєнним станом, є відносно новим напрямом наукових досліджень. Це обумовлено, з одного боку, тим, що до 2014 р. наша держава у період незалежності фактично не стикалася із реальними ризиками, які обумовлюють запровадження надзвичайних правових режимів, що відповідно обумовлювало також і відсутність належної емпіричної бази для дослідження проблематики. З іншого боку, тим фактом, що дослідження питань, пов'язаних із таким режимом проваджень належить до площини міждисциплінарних, що ускладнює наукові пошуки у межах лише науки кримінального процесу. Зроблено висновок, що проведений аналіз сучасних наукових досліджень цієї проблематики демонструє поступове зростання наукового інтересу та примноження робіт, пов'язаних із питаннями кримінального провадження в під час дії особливого періоду, наявності надзвичайних ситуацій, надзвичайним та воєнним станом.

Заявлено про методологічне підґрунтя, де автором вважається, що методологія покликана забезпечити поєднання тих принципів, підходів, методів, методик, способів (прийомів), за допомогою яких на теоретичному рівні можливо здобути нові дослідження, а завдяки поєднанні з емпіричною базою перетворити їх у дійсність.

3. Зазначено, що протягом кількох років Україна перебуває в умовах тотальної війни в боротьбі за збереження своїх національних інтересів і культурних цінностей. Боротися зі свавіллям РФ було б неможливо без проведення певних заходів. Одним із таких заходів можна назвати, починаючи з 2014 року, антитерористичну операцію (далі – АТО), потім операція об'єднаних сил (далі – ООС), надзвичайний режим при COVID-19 і вже наразі під час воєнних дій та території України. Всі ці періоди об'єднує одна спільна проблема-це проблема швидкої комунікації, розуміння як діяти у відповідній ситуації та ефективної взаємодії. Ситуація ускладнюється тим, що різні ситуації, різна мета, завдання, способи реалізації породжують певні труднощі у взаємодії між різними органами або суб'єктами. Тому, правильна організація

взаємодії відповідних правоохоронних, державних органів та всіх інших суб'єктів, які беруть участь у розслідуванні кримінальних правопорушень або інших заходах, має важливе значення.

Запропоновано алгоритм дій взаємодії задля ефективної координації роботи органів досудового розслідування та прокуратури щодо розслідування воєнних злочинів, вчинених на тимчасово окупованій території відповідної області, з необхідним переліком процесуальних та організаційно-практичних заходів.

4. Висвітлено особливості здійснення досудового розслідування кримінального провадження в умовах особливого періоду, надзвичайного та воєнного станів, а саме: можливість зміни підслідності, прямий дозвіл на створення міжвідомчих слідчих груп в умовах воєнного стану, питання стосовно поновлення процесуального строку, початкового моменту кримінального провадження, загального порядку проведення слідчих дій, підстав зупинення досудового розслідування, стосовно проведення обшуку або огляду житла чи іншого володіння особи без присутності понятих, відсутності об'єктивної можливості виконання слідчим суддею повноважень, обрання та зміни запобіжних заходів, затримання особи без ухвали слідчого судді, проведення підготовчого судового засідання, повідомлення про підозру, безпосереднього дослідження доказів у суді, дистанційної участі захисника під час проведення окремої процесуальної дії, копії матеріалів кримінальних проваджень у електронному вигляді, відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження.

5. Запропоновано виокремити організаційно-тактичні особливості проведення деяких слідчих (розшукових) дій особливого періоду, надзвичайного та воєнного станів, що стосуються проведення огляду місця події, проведення допиту різних учасників процесу (особливу увагу в допиті слід приділяти допиту підозрюваних та потерпілих), слідчого експерименту, щодо призначення криміналістичних експертиз, освідування, ексгумації трупа, порядком проведення обшуку та огляду житла чи іншого володіння особи. Обґрунтовано доцільність таких нормативних змін: у ч. 2 ст. 246 КПК України закріпити перелік негласних слідчих (розшукових) дій, що можуть бути проведені незалежно від тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, та у ч. 3 ст. 252 КПК України впорядкувати процедуру направлення протоколів негласних слідчих (розшукових) дії прокурору, зокрема залежно від суб'єкта їх проведення.

6. Розслідування масштабних злочинів потребує залучення великої кількості судових експертів і спеціалістів, економії часу та процесуальних ресурсів. Для розширення можливостей використання спеціальних знань при розслідуванні злочинів в умовах воєнного стану в Україні зроблено висновок про доцільність виключення зі ч. 1 ст. 69 КПК України норми про обмеження можливості набуття статусу судового експерта лише тим особам, які мають

право відповідно, до Закону України «Про судову експертизу» на проведення експертизи, що надало б можливість, як і в країнах-членах Ради Європи, залучати як експертів осіб, які мають необхідні для проведення експертизи знання і навички. Висловлено думку, що висновки спеціалістів також було б корисним вважати процесуальним джерелом доказів при розслідуванні не лише кримінальних проступків, а й розслідуванні воєнних злочинів, тому перелік джерел доказів в ч. 2 ст. 84 треба було запропоновано доповнити словами «висновки спеціалістів».

7. В контексті воєнної агресії проти України правова система нашої держави зазнала змін, утворивши три правопорядки, що діють на її території : 1) щодо правового режиму самозахисту (персоналізований підхід), для території активних бойових дій (функціональний підхід), для окупованої території (формальний підхід). Наведені правопорядки передбачають різні норми та правила щодо встановлення розміру шкоди, заподіяної цивільним особам, і відповідальності за цю шкоду. Зокрема, на території активних бойових дій не застосовуються норми Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (КЗПЛ), однак діють конвенційні положення міжнародного гуманітарного права. Щодо окупованої території, то формально зберігається дія українського правопорядку, однак не діють механізми його реалізації: органи правосуддя та правопорядку, державні установи тощо. Водночас, відповідно до міжнародних правових механізмів, зокрема міжнародного гуманітарного права, держава-окупант несе відповідальність за будь-яку шкоду.

Висловлено думку, що потерпілим необхідно враховувати, що, найімовірніше, суд першочергово вирішуватиме питання щодо відповідності юрисдикції рф відносно порушень права власності (заподіяні збитки) в період активної фази бойових дій. З огляду на існуючу практику, суд встановлюватиме факт наявності встановлення рф фактичного (ефективний чи загальний) контролю на відповідній території в період порушення прав власності. У разі встановлення факту фактичного контролю, саме рф нестиме відповідальність за заподіяні збитки. Інакше вбачається, що держава-терорист не відповідатиме за заподіяні збитки.

8. Наголошено на тому, що політика держави щодо створення цих органів має бути послідовною. Різні скарги та позови, ініційовані Україною, у різних міжнародних судах передбачає різну мету звернення, й іноді буває складно зрозуміти, якою була основна мета звернення до різних інстанцій щодо тієї ж самої ситуації з різними аргументами. Здебільшого ці справи ще не перейшли до розгляду до суті, адже Україна має лідерські позиції за кількістю скарг, поданих однією державою проти іншої у зв'язку зі збройним конфліктом. Основною проблемою є встановлення фактів дезінформації та викривлення інформації щодо збройного конфлікту. Доведено, що для України важливо отримати відповідні рішення міжнародних судів, рішення яких можуть бути

використані як ефективний інструмент для підтримки санкцій проти Росії. Але для того, щоб запрацював Міжнародний кримінальний суд, Україна має ратифікувати Римський статут.

Досліджено, що міжнародні кримінальні суди та трибунали можуть бути створені за міжнародними договорами. Висловлено тезу про те, що після Нюрнберзького і Токійського військових трибуналів, коли представників керівництва держави судили безпосередньо за злочин агресії, постала необхідність створення Спеціального трибуналу в Україні, і аргументовано це тим, що у світі відсутній Міжнародний суд або трибунал, який міг би судити вище політичне та військове керівництво рф за вчинення злочину агресії проти України.

9. Висловлено думку про те, що під час збройного конфлікту порушуються майже більшість прав, передбачених Загальною декларацією прав людини. Коли Європейський суд з прав людини встановлює порушення процесуального аспекту ст. 2 «Право на життя» та ст. 3 «Заборона катувань», через відсутність належного розслідування за державою продовжує існувати обов'язок провести таке розслідування. В практичному плані це вимагає від державних органів влади швидко, щоб уникнути ситуацій із пропущеним строком переглянути матеріали справ та поновити або продовжити розслідування, де це ще уявляється можливим. Це ж питання є доцільним та можливим для жертв згвалтування та сексуального насильства в умовах конфлікту. Досліджено, що всі без винятку держави зобов'язані переслідувати в судовому порядку осіб, які їх вчинили. Запроваджений у червні 2014 року Міжнародний Протокол був укладений для того, щоб сприяти подоланню перешкод щодо судового переслідування цих осіб вчинили. Цей документ чітко та вичерпно викладає основні принципи документування сексуального насильства як порушення міжнародного права, тому в цьому науковому дослідженні висловлено пропозицію щодо запозичення ефективних практик розслідування кримінальних правопорушень аналізованої категорії.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Кисельов О. О. Зміни до Кримінального процесуального кодексу України у зв'язку з введенням воєнного стану в Україні. *KELM*. 2022. № 5. С. 184-189 (Республіка Польща)
2. Кисельов О. О. Можливість повернення військових судів: проблеми та необхідність створення. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2021. Випуск 6. Том 3. С. 117-121.
3. Кисельов О. О. Що зміниться в кримінальному процесі у зв'язку із

переходом антитерористичної операції в операцію об'єднаних сил. *Юридична наука*. 2020. №11. С. 207-212.

4. Кисельов О. О. Особливості проведення допитів під час воєнного стану. *Юридична наука*. 2020. № 12. С. 137-142.

5. Кисельов О. О. Визначення поняття особливого періоду та значення для кримінального процесу. *Юридична наука*. 2019. № 11. Том 2. С. 190-194.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Кисельов О. О. Досудове розслідування кримінальних правопорушень в зоні АТО. *Становлення та розвиток наукових досліджень: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. Дню науки України (м. Київ, 19-20 трав. 2017 р.)*. Київ : Громадська організація «Фундація науковців та освітян», 2017. С. 70-71

7. Кисельов О. О. Особливості здійснення деяких слідчих (розшукових) дій на території ООС. *Становлення та розвиток наукових досліджень: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., прис. Дню науки України (м. Київ, 18-19 трав. 2018 р.)*. Київ : Громадська організація «Фундація науковців та освітян», 2018. С. 65-66

8. Кисельов О. О. Специфічні умови здійснення досудового розслідування на територіях ООС. *Актуальні проблеми правової науки в сучасних умовах: збірник тез Всеукр. наук.-практ. конф. (16 трав. 2019 р.) / Редкол.: Почтовий М. М. (гол. ред.) та ін. Кривий Ріг : КФ ДДУВС, 2019. С. 129-130*

9. Кисельов О. О. Здійснення слідчих (розшукових) дій в зоні АТО. *Проблемні питання, досягнення та інновації фундаментальних та прикладних досліджень : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 9-10 лют. 2019 р.)*. Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2019. С. 63–65.

10. Кисельов О. О. Особливості кримінального провадження в зоні АТО. *Виклики сучасності та наукові підходи до їх вирішення : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 12–13 серп. 2020 р.)* Київ : Науково-дослідний інститут публічного права, 2020. С. 53–56.

11. Кисельов О. О. Основні відмінності у кримінальному процесі для АТО та ООС. *Перспективні напрямки розвитку юридичної науки у 21-му сторіччі : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 14–15 черв. 2022 р.)* Київ : Науково-дослідний інститут публічного права, 2022. С. 81–84.

12. Кисельов О. О., Власова Г. П. Надзвичайний та воєнний стан: особливості правозастосування. *Наукові розвідки з актуальних проблем публічного та приватного права : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (м. Київ, 20 трав. 2022 р.)*. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2022. С. 300-303.

АНОТАЦІЯ

Кисельов О. О. Особливості здійснення кримінального провадження в умовах особливого періоду, надзвичайного та воєнного станів. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ МВС України, Дніпро, 2022.

У дисертації сформульовано теоретичні положення та практичні рекомендації щодо особливостей здійснення кримінального провадження в умовах особливого періоду, надзвичайного та воєнного станів. Висвітлено стан наукового дослідження цього питання; основні поняття та термін, пов'язані з особливим періодом, надзвичайними ситуаціями, надзвичайним та воєнним станом; стан та методологію наукових досліджень щодо здійснення кримінального провадження, які пов'язані з особливим періодом, надзвичайними ситуаціями, надзвичайним та воєнним станом; розкрито проблему взаємодії правоохоронних та інших органів, які здійснюють розслідування кримінальних правопорушень, скоєні під час дії особливого періоду, наявності надзвичайних ситуацій, надзвичайного та воєнного стану.

Розглянуто особливості здійснення досудового розслідування кримінального провадження в умовах особливого періоду, надзвичайного та воєнного станів; виокремлено організаційно-тактичні особливості проведення деяких слідчих розшукових дій особливого періоду, надзвичайного та воєнного станів; визначено напрями вдосконалення використання спеціальних знань під час дії особливого періоду, надзвичайного та воєнного станів.

У науковому дослідженні з'ясовано механізм відшкодування за допомогою міжнародних правових інституцій збитків у результаті збройних конфліктів. Науково обґрунтовано можливість створення Спеціального трибуналу та Міжнародного кримінального суду в Україні; вивчено практику розслідувань за міжнародними протоколами

Ключові слова: досудове розслідування, особливий стан, надзвичайний стан, воєнний стан, слідчі (розшукові) дії, тактика проведення слідчих (розшукових) дій.

SUMMARY

Kiselvyov A. A. Features of the implementation of criminal proceedings in a special period, a state of emergency and martial law. – *The manuscript.*

The thesis is for the degree of candidate of legal sciences in the field 12.00.09 – criminal procedure and forensic science; forensic examination; operational-search activity. Dnepropetrovsk State University of Internal Affairs of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Dnipro, 2022.

The dissertation has formulated theoretical provisions and practical recommendations on the specifics of the implementation of criminal proceedings in a special period, a state of emergency and martial law. The state of scientific research of this issue has been highlighted; basic concepts and terms related to a special period, emergency situations, emergency and martial law; the state and methodology of scientific research on the implementation of criminal proceedings related to a special period, emergency situations, emergency and martial law; the problem of interaction between law enforcement and other bodies investigating criminal offenses committed during the special period, the presence of emergencies, states of emergency and martial law has been disclosed.

The features of the implementation of the pre-trial investigation of criminal proceedings in the conditions of a special period, a state of emergency and martial law are considered; organizational and tactical features of carrying out some investigative search actions of a special period, emergency and military estates are highlighted; directions for improving the use of special knowledge during a special period, a state of emergency and martial law are determined.

The scientific study clarified the mechanism of compensation for damage as a result of armed conflicts with the help of international legal institutions. The possibility of establishing a Special Tribunal and an International Criminal Court in Ukraine has been scientifically substantiated; studied the practice of investigations under international protocols.

Keywords: *pre-trial investigation, special state, state of emergency, martial law, investigative (search) actions, tactics of conducting investigative (search) actions.*